

Quruculuq missiyası

Tarixi şəxsiyyətlərin əsl miqyası, gördükləri və görmək istədikləri işlərin tarixi əhəmiyyəti, önə çəkdikləri ideyaların inkişaf potensialı müəyyən zaman məsafəsindən daha aydın, daha parlaq, daha mənalı görünür.

Görkəmli rus şairi Aleksandr Blokun müdrik kəlamı var: "Üz-üzə üz görünməz. Böyük uzaqdan görünər".

Bu mənada XX əsrdə və XXI əsrin ilk illərində həqiqi böyük şəxsiyyət kimi Heydər Əliyev dühasının Azərbaycan tarixində özəmətli rolu, cəhənsümul əhəmiyyəti və ən ümdəsi bir rəhbər, bir öndər kimi qüdrətli tarixi missiyası çağdaş günümüzədə daha aydın, daha parlaq, daha möhtəşəm görünür. Görünür və son dərəcə geniş, dərin, fəlsəfi təhlilə əsas verir.

Heydər Əliyevin siyasi və dövlətçilik fəaliyyətinin özəl təhlili üçün ilk növbədə mürəkkəb, politoloji terminlərlə ifadə olunan ideyalar sistemi lazımdır. Çünki onun qüdrət və mahiyyətini açmaq üçün əsrlərlə təsdiqlənmiş dünya ölçülərinə böyük ehtiyac var. Heydər Əliyevin mədəniyyət quruculuğunda gördüyü işlər onu layiqincə və asanlıqla dəyərləndirmək üçün daha əlverişlidir. Bunun isə vacib və tutarlı, əsaslı dayaq-lar üzərində bərqərar olan üç əsas səbəbi var.

Birincisi. Heydər Əliyevin mədəniyyət quruculuğu sahəsində gördüyü möhtəşəm və

ardıcıl işlər göz qabağındadır. Göz qabağındadır və həmin həqiqətə hamının, o cümlədən ulu öndərin siyasi opponentlərinin də münasibətləri eyni dərəcədə müsbətdir, qəbul olunandır.

İkincisi. Bu səbəb bilavasitə mədəniyyət və incəsənət hadisələrini hislərimizlə qavramaqla bağlıdır. Həmin mənada Heydər Əliyevin milli mədəniyyətimiz və incəsənətimiz sahəsində gördüyü işlər hamıda sevinc, fərəh, qürur, iftixar... kimi xoş duyğular oyadır.

Üçüncüsü. Mədəniyyət quruculuğu bir canlı, qırılmaz proses kimi özü-özlüyündə məhsuldardır. Yəni mədəniyyət quruculuğu prosesini əkinçiliklə müqayisə etmək olar. Bu gün əkdiyən ağac yaxşı qulluq nəticəsində uzun illər bar-bəhər verir. Hələ vaxtilə dahi yazıçı Lev Tolstoy deyirdi: "Ək, o zaman həyatın başlıca qanununa uyğun olarsan".

Bu mənada bir tarixi şəxsiyyət kimi Heydər Əliyevin bəşər tarixinin dahi şəxsiyyətləri ilə bir sırada durduğunu bu günün zaman məsafəsindən daha aydın görürük. Şərq və Qərb tarixini səhifələyəndə adları qızıl hərflərlə yazılan hökmdarlar, dövlət rəhbərləri bir qayda olaraq məhz mədəniyyət quruculuğunda gördükləri işlərlə əbədiləşiblər. Amerika Birləşmiş Ştatlarının dörd dəfə prezidenti seçilmiş

Franklin Ruzvelti (1882-1945) və Türkiyə Respublikasının yaradıcısı Atatürk Qazi Mustafa Kamalı (1881-1938) xatırlamaqla buna istənilən qədər misal gətirmək olar. Ancaq mənim üçün Heydər Əliyev şəxsiyyətini ilk Azərbaycan dövlətinin qurucusu Şah İsmayıl Xətai ilə müqayisə etmək tarixilik baxımından daha tutarlı və daha korrekt (həssas və incə, dəqiq və mənalı) olar.

Böyük inamla demək olar ki, Heydər Əliyevin mədəniyyət və incəsənətin bütün sahələrində gördüyü fundamental işlər, etdiyi təşəbbüslər hələ uzun müddət Azərbaycanın milli mədəniyyətinin və incəsənətinin sarsılmaz dayaq-ları olacaq. Şah İsmayıl Xətainin sarayında musiqi, miniatur sənəti məktəbləri formalaşdırdı, elm mərkəzi fəaliyyət göstərirdi. Sənət adamları dövlətin diqqət və himayəsindəydi.

Heydər Əliyev sovet dönəmində müttəfiq respublika katibləri arasında yeganə rəhbər idi ki, ölkəmizin Ali Qanununa dövlət dilinin Azərbaycan dili olduğu bəndini daxil etdi. Daxil etdi və bu prosesə təkan verdi, mətanətlə onun arxasında dayanı və son nəticədə istəyinə qətiyyətlə nail oldu.

Heydər Əliyevin böyük qətiyyəti və iradəsi, uzaqqörən müdrik siyasəti ilə SSRİ-nin ən məşhur ali məktəblərinə ilböl daha çox gənclər müxtəlif ix-

tisaslar üzrə təhsil almağa göndərildilər. Bu gün onların böyük bir dəstəsi müstəqil Azərbaycanın qüdrətli dövlət kimi formalaşmasında müxtəlif sahələrdə səylə çalışır. Bir daha yada salmalıyıq ki, ölkəmizin prezidenti İlham Əliyev də məhz Azərbaycandan kənar təhsil almış həmin insanların sırasındadır.

Heydər Əliyev Azərbaycanda müxtəlif respublikaların ədəbiyyat və incəsənət günlərini keçirirdi. Bununla da yazıçılarımızın, rəssamlarımızın, bəstəkarlarımızın... əsərləri özgə xalqlara təbliğ olunurdu, dünya miqyasına çıxırdı...

Heydər Əliyevi böyük tarixi şəxsiyyət kimi fərqləndirən ən böyük amillərdən, özəllikdən biri odur ki, ulu öndər mədəniyyət quruculuğu ilə iki müxtəlif və son dərəcə fərqli ictimai-siyasi formasiyada məşğul olub. İkisində də ən böyük amalını, milli mədəniyyətin qüdrətli təəssübkeşi olduğunu gördüyü işlərin əzəmətilə dönə-dönə təsdiqləyib.

1969-cu ildə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçiləndə unitar dövlət sistemi (SSRİ) kifayət qədər möhkəm və sırt qanunlarla mərkəzdən idarə olunan qaydalarla yaşayırdı. Olduqca mürəkkəb ictimai-siyasi konyuktura

çərçivəsində milli mədəniyyət quruculuğu ilə məşğul olmaq o qədər də asan məsələ deyildi. Ən başlıca çətinlik isə milli mədəniyyət quruculuğunun məqsəd və vəzifələrini marksizm-leninizmin sırt ideoloji tələb-prinsipləri içərisində gerçəkləşdirmək idi. İndi dərk edirik ki, Heydər Əliyev bu çətin işi fəvqəladə məharətlə, coşqun vətənsəvərlik eşqilə gerçəkləşdirə, reallaşıdır və inkişaf etdirə bilib. Məhz özünəməxsus məharətlə!!!

Belə bir şeyim var: informasiyaya mükəmməl sahib olan dəyirən xəşkildə situasiyaya hakimdir. Ölkəmizin ali vəzifəsinə seçilməmişdən əvvəl Heydər Əliyev Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin (o vaxtı DTK - Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi adlanırdı) ilk azərbaycanlı rəhbəri idi. O, Azərbaycanda, SSRİ-də və bütün dünyada gedən ictimai-siyasi, həmçinin digər prosesləri dərinlən bilirdi. Bilib analitik təkəkkürlə təhlil etmək qüdrətində idi. Təhlil edib müdrik qərarlar çıxarmaq iqtidarı vardı.

Qənaətlərini həssaslıqla, uzaqgörənliklə reallaşdırmaq gücündəydi. Bu dühahq keyfiyyətlərinə və belə məlumatlı olduğuna görə də Heydər Əliyevin mədəniyyət quruculuğunda atdığı inamlı addımların

hamısı sərrast, tutarlı və məhsuldar oldu.

Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının rəhbərliyinə 1969-cu ilin iyun ayında seçildi. Artıq elə həmin ilin sonunda hamıya aydın oldu ki, Heydər Əliyev əvvəlcədən tərtib etdiyi və güclü elmi əsaslara söykənən mədəni quruculuq proqramını ardıcıl olaraq gerçəkləşdirir. Sovetlər dönmündəki keçmişimizi birmənalı qara rənglə təsvir edənlər unutmamalıdır ki, "Sovet Sosialist Mədəniyyəti Quruculuğu" proqramı mütərəqqi prinsiplər əsasında tərtib edilirdi.

Müttəfiq respublikaların rəhbərləri bu proqramı necə var eləcə də adekvat gerçəkləşdirəndə, bir qayda olaraq, müsbət noticələrə gəlirdilər. Özünün fərdi proqramını partiyanın qurultaylarında və digər ali məclislərində təsdiqlənmiş mədəniyyət quruculuğu proqramı ilə məharətlə uzlaşdırmağı bacaran Heydər Əliyev milli mədəniyyətimizin üzvi inkişafı üçün münbit zəmin yaratmışdı.

Heydər Əliyevin sovet dövründə mədəniyyət sahəsində gördüyü möhtəşəm işləri zaman məsafəsindən tədqiqatə, təhlilə çəkəndə bu işin uğurlu olmasının əsasında üç amilin dayandığını açıq-aydın görürük.

Birinci amil: Danılmaz qüdrətli idarəçilik istedadı.

İkinci amil: Milli mədəniyyətin səmimi təəssübkeşliyi.

Üçüncü amil: Milli mədəniyyət və incəsənətə fərdi marağı.

Bu amilləri bir qədər geniş açmağa ehtiyac var.

Heydər Əliyevin idarəçilik prinsipləri bu sahənin obyektiv qanunlarını mükəmməl bilməsi və onları sistemli struktur formasında həyata keçirməsi ilə qırılmaz tellərlə bağlıdır.

Gənc yaşlardan sistemli düşünməsi ilə fərqlənən Heydər Əliyev inzibati amirlik idarəetmə üsulunun bütün şərtlərini, imkan və yasaqlarını, hətta yerli gələndə fəndlərini mükəmməl mənimsəmişdi. Bu sahədə əldə etdiyi zəngin təcrübəni o, məharətlə mədəniyyət quruculuğu istiqamətindəki məqsədyönlü və ardıcıl, səngiməz fəaliyyətində heyranlıq doğuran vüsət və reallıqla gerçəkləşdirirdi.

Heydər Əliyevi o dövrdəki bütün rəhbərlərdən fərqləndirən cəhət uzun zaman kəsiyindən parlaq bir keyfiyyət kimi görünür. Bu keyfiyyət onun ana südü ilə, ata qanı ilə canına, ruhuna, varlığına hopduğu milli qeyrət vüsətidir, milli təəssübkeşlik səciyyəsidir. Sovet amiranə inzibati sistemində siyasi karyeranın qırmaqdan ötəri bu cəhət əslində tələb olunmurdu. Respublika rəhbərliyindən yalnız partiya xəttinə sadıq olmaq və bunu hər vaxtla sübuta yetirmək tə-

ləb edilirdi. Sovet dönmündə partiya nomenklaturaları bunu çox gözəl bilirdilər və necə deyərlər, başlarını cəncələ salmaq istəmirdilər.

Heydər Əliyevin böyüklüyü həm də onda idi ki, o, dövrün gerçəkliklərini gözəl anlayırdı və siyasi oyunlarda məharətlə iştirak etməsi ilə yanaşı, həm də öz doğma milli mədəniyyətinin aktual və perspektivli məsələləri ilə fəal məşğul olmağa imkan və vaxt, qətiyyət və cəsarət, hünər və fədakarlıq tapırdı.

Həmisi məlum olan bir faktı xatırlamaq istəyirəm. Rüstəm İbrahimbəyovun ssenarisində çəkilişi 1968-ci ildə tamamlanmış "Bir cənub səhəridə" filmi öz ideya kəskinliyi və forma orijinallığı ilə respublikamızın o dövrdəki siyasi rəhbərliyini əməli-başlı qorxutmuşdu. DTK sədri Heydər Əliyev həmin məsələyə qarışıb onu müsbət həll etməsəydi, bu gün böyük sənətkar soviyyəsinə yüksələn, "Oskar" mükafatı laureatı Rüstəm İbrahimbəyov və görkəmli rejissor Eldar Quliyev haqqında yəqin ki, söz aç bilməzdik. Yalnız elə bu danılmaz faktda Heydər Əliyevin hələ o vaxt öz üzərinə götürdüyü mədəniyyət quruculuğu missiyasının əzəmətinə aydın görmək mümkündür. Halbuki belə faktlar onlardır, yüzlərlədir.

Sonralar Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi işləyəndə Heydər Əliyevin bu sahədə tutduğu sət və inamlı, aydın və işıqlı mövqeyi nəticəsində Azərbaycanda "dissident" anlayışı və onunla bağlı mənfur kampaniyalar baş vermədi. Məvlud Süleymanlının "Dəyirman" əsəri ətrafında qalxan 1937-ci il ab-havalı hay-küyün qabaqında Heydər Əliyevin müdrik mövqeyi kəsdi. Belə faktları musiqi və rəssamlıq, teatr və kino incəsənəti ilə bağlı da xatırlamaq olar. Ancaq məsələ faktların çoxluğunda yox, onların mahiyyətindədir.

Dünya xalqlarının hamısında müxtəlif şəkildə deyimlər var ki, istedadlı adam bütün sahələrdə istedadlıdır. Heydər Əliyevin bədii sənət, bədii yaradıcılıq ehtirası yeniyetmə yaşlarından baş qaldırıb. Məsələn, xalq artisti, mərhum rejissor və aktyor İbrahim Həməzəyev böyük sevinclə danışırdı ki, mənim Naxçıvanda başılıq etdiyim dram dərnəyinin on parlaq istedadlı şagirdi Heydər Əliyev idi. Həmişə də qəhrəman və sərkərdə rollarını heyrotamiz cazibədarlıqla oynayırmış. Haqqında yazılanlardan, müəllimlərinin xatirələrindən bilirəm ki, Heydər Əliyev fəvqəladə rəssamlıq qabiliyyəti də varmış. Mərhum teatr rəssamı, uzun illər Gəncə teatrında işləmiş aktrisa Barat xanım Şəkinskayanın qardaşı Sü-

leyman Hacıyev danışdı ki, biz tələblik illərində Heydər Əliyevlə bir yerdə kirayə qalırıq. Onun rəsmləri və akvarel işləri rəssamlıq məktəbinin tələbələrini də heyrləndirirdi...

Heyatın məerası başqa sənət, siyasi fəaliyyətə yönəlmişdi üçün Heydər Əliyev sənətinə vurğunluğunu, rəssamlığa məhəbbətini və ən əsası, hər iki sahədə olan istedadını davam etdirmədi. Lakin təbiiyədəki fəvqəladə yaradıcılıq istedadı, yüksək estetik zövqü, ruhundakı çoxşübhəli sənət ehtirası, incəsənətə səngiməz və ülvəli məhəbbəti heç vaxt sönmədi. Əksinə, transformasiya olundu və o, istedadlı, zövqlü, bilikli, ehtirash və obyektiv tamaşaçıya çevrildi.

Onun tamaşalarda, müxtəlif xarakterli konsertlərdə, bədii tədbirlərdə iştirak etməsi yalnız protokol tədbiri deyildi. Hamıya aydın görünürdü ki, Heydər Əliyev bu tədbirlərdə həvəslə, maraqla, sönməz sənət ehtirası ilə iştirak edirdi. İndi keçən zaman kəsinə daha aydın görünür, daha dərinə anlaşıq ki, Heydər Əliyevin mədəniyyətə, incəsənətə, ədəbiyyata könlü bağlılığı, mədəniyyət və incəsənət faktlarından dərin zövq və ləzzət ala bilmək səriştəsi, bacarığı onun siyasi uzunömürlüliyünün rəhni oldu.

Mən vaxtilə "Kommunist" (indiki "Xalq qəzeti") redaksiyasının ədəbiyyat və incəsənət şöbəsində işləmişəm. Buna görə də Heydər Əliyevin yazıcıların, rəssamların, bəstəkarların, jurnalistlərin, teatr xadimlərinin qurultaylarında etdiyi çıxışların canlı şahidi və dinləyicisi olmuşam. Sırr deyil ki, yaradıcı adamlar müəyyən qiymətvərmədə həssas olurlar və hər şeyi də böyənirlər. Qurultaylardan sonra müsahibələr almışam. Onda görmüşəm ki, Süleyman Rəhimov, Rəsul Rza, Əli Vəliyev, Süleyman Rüstəm kimi şair və nasirlər, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Tofiq Quliyev, Soltan Hacıbəyov, Niyazi, Cövdət Hacıyev kimi bəstəkarlar, Səttar Bəhlulzadə, Mikayıl Abdullayev, Tahir Salahov, Elmira Şahbaxtinskaya, Maral Rəhmanzadə, Toğrul Nərimanbəyov kimi rəssamlar, Nəsir İmanquliyev, Ağababa Rzaev, Adil Cavadlı kimi jurnalistlər, Mehdi Məmmədov, Tofiq Kazimov, Hökümə Qurbanova, Nəsibə Zeynalova, Ağasadiq Gəraybəyli, İsmayıl Osmanlı kimi sənət xadimləri Heydər Əliyevin sənət bilgisindən necə heyranlıqla danışsınlar.

Məsələ burasındadır ki, Heydər Əliyev incəsənətin və mədəniyyətin hansısa sahəsindən danışanda özünün zəngin biliyi ilə hamıya heyranlıq doğurdu. Yadımdadır, rəssamların növbəti qurultayında müasir boyaklıqdan danışdı. Gözlənilmədən

improvizə etdi və məruzə vərəqlərini bir kənara qoyub İntibah dövrünün dahilləri Leonardo da Vinçidən, Rafaeldən, Battičellidən söz saldı, Kurbe, Van Qoq, Qoqen kimi impressionistlərdən, kubizmdən və Pikassodan danışdı. Danışın onların sənət estetikalarını yığcam şəkildə xarakterizə etdi. Onun dünya incəsənətinə beş-on dəqiqəlik ekskursu emosiyalarını üzə çıxarmaqda "xəsislik" göstərən fırça və işç ustalarının dəfələrlə gurultulu alqışlarına səbəb oldu.

Heydər Əliyev ehtirash və diqqətçil tamaşaçı idi. Akademik Milli Dram Teatrında dövlət rəhbərləri üçün xüsusi loja var. Ancaq Heydər Əliyev xoşlayırdı ki, hansısa sənət əsərinə tamaşaçıların arasında baxsın. O, salondan sənə əsərinə reaksiyasını çox həssaslıqla duyurdu. Xalq artisti Şəfiqə Məmmədovanın vaxtilə mənə söylədiyi fikirlər yadıma düşür. Aktrisa deyirdi ki, Heydər Əliyev 1978-ci ilin əvvəllərində teatra Anarın "Şəhərin yay günləri" əsərinin tamaşasına baxmağa gəlmişdi. Pərdə arxasında hamımız həyəcanlı idik. Həm əsərin kəskin tənqidi ruhuna, həm də onun qarşısında çıxışımıza görə həyəcanımıza daha da artmışdı. İlk pərdənin ikinci şəklin axırına yaxın mən, eləcə də tamaşada oynayan Həsən Turabov, Sofya Bəsirzadə və Səməndər Rzaev gözucu Heydər Əliyevin sənədəki hadisələrə reaksiyasını izləməyə çalışırıq. O qədər heyranlıqla və diqqətlə sənəyə baxırdı ki, tezliklə hamımızın həyəcanı sövüşdü.

Yadıma Moskvada SSRİ xalq artisti, dünya şöhrətli teatr və kino aktyoru Mixail Ulyanovla olan görüşüm düşdü. Onda Heydər Əliyev haqsızlığa məruz qalmışdı və SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin birinci müavini vəzifəsindən çıxarılmışdı. Söhbət hərlənib-fırlanıb Heydər Əliyevin üzərinə gəldi. Mixail Ulyanov təəssüflə dedi: Heyf Heydər Əliyevdən, çox heyf. Bir çətinliyimiz olan kimi ona çıxarırdıq və bizi həssaslıqla dinləyib bütün müşğül məsələlərimizi, problemlərimizi həll edirdi. Eləcə də kino işçilərinin, həkimlərin, bir sözlə, humanitar sahənin problemlərinə böyük diqqət və həssaslıqla, nəzakət və ehtiramla yanaşırdı.

Heydər Əliyevin mədəniyyət quruculuğu missiyasının ikinci dövrü 1993-2003-cü illəri əhatə edir. İkinci dəfə respublika rəhbərliyinə qayıdan Heydər Əliyev tamam yeni siyasi-ictimai, sosial-iqtisadi formasiyada fəaliyyətə başladı. Həmin dövrdə ölkədə çox kəskin siyasi iqlim vardı və öndər əvvəlki rəhbərlikdən ona "miras" qalan mürəkkəb, ziddiyətli çətinliklərlə üzləşmişdi. Lakin inamla dövlət quru-

culuğunun təməllərini möhkəmlətməyə, monolit daşlaqlar qurmağa başladı. Eyni zamanda qısa müddətdə Heydər Əliyevin mədəniyyət quruculuğu konsepsiyasının çevik çarxi işə düşdü. Tez bir zamanda mədəniyyət quruculuğu missiyası yeni vəsət aldı. Məhz Heydər Əliyevin istedadına, qüdrətinə, dühahlığına məxsus əzəmətli işgüzarlıq nəticəsində prosesin möhtəşəmliyi hamının diqqətini çəkdi.

Şəxsən bir teatrşünas kimi mənə Heydər Əliyevin teatra olan xüsusi diqqəti və tələbkarlığı daha çox maraqlandırır. Bu yaxınlarda böyük alman mürtəfəkkiri Hötenin elmi-publisist yazılarını vərəqləyirdim. Onun ilk baxışda qəribə səslənən aforizmi diqqətimi çəkdi. İlötə yazır: "Milləti yaratmaqdan öncə teatr yaratmaq lazımdır". Anı çaşqınlıqdan özümə gəlib bu aforizmin dərin mənasını anladım. Tarixdən məlumdur ki, Almaniya ərazisində yaşayan əhali vahid xalq səviyyəsinə yüksəldən ilk növbədə böyük alman şair və dramaturqlarının yaradıcı səyləri oldu. Aydındır ki, bir teatr tamaşasında ədəbi dil, milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlər, bədii-estetik sistemlər bariz şəkildə təqdim olunur və duyğu-düşüncənin sintezi halında insanları tərəfindən qavranılır. Qavranılır və onları birləşdirir. Göründüyü kimi, Heydər Əliyev bu həqiqəti çox-çox əvvəllər özü üçün təsdiqləyib və onu mütləq anlamda həyata keçirməyə çalışıb.

Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdırdan sonra Akademik Milli Dram Teatrında İlyas Əfəndiyevin "Hökmdar və qızı" (20 sentyabr 1997), Səməd Vurğunun "Fərhad və Şirin" (7 iyun 1997), Bəxtiyar Vahabzadənin "Hara gedir bu dünya?" (7 noyabr 1997), "Özümzü kəsən qılınç" (12 aprel 1998), Nəbi Xəzrinin "Burla xatun" (10 dekabr 1999), Cəfər Cabbarlının "Aydın" (7 may 2000), Elçinin "Ah, Paris...Paris..." (25 iyun 2000), Vilyam Şekspirin "Hamlet" əsərlərinin tamaşalarında olub.

Opera və Balet Teatrında Fikrət Əmirovun "Sevil" operasına (15 noyabr 1998), Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Arşın mal alan" operettasına (21 sentyabr 1997), Musiqili Komediya Teatrında Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Moşədi İbad" operettasına (4 dekabr 1998) baxıb. Akademik teatrda tamaşalara baxanda mən də zalda olmuşam.

O vaxt Akademik teatrda ədəbi hissə müdiri işlədiyim üçün sənə arxasında ulu öndərin əksər tamaşaların yaradıcı heyəti ilə görüş və söhbətlərinin də şahidiyəm. Ulu öndərin "Aydın" tamaşasına baxdığı günün səhəri quruluşçu rejissor Mikayıl Mirzə ilə görüşdüm. Çilğin ehtirashla, heyranlıqla danışdı.

Dedi ki, Heydər Əliyev Cəfər Cabbarlı fəlsəfəsini, "Aydın" faciəsinin fikir yükünü bir neçə cümlədə, böyük psixoloji-estetik heyranlıqla təhlil etdi. İnan mənə, "Aydın"ı ikinci dəfə kəşf etdim. Mən həmin əsəri tamamilə yeni səhnə təfsirində, məhz Heydər Əliyevin yanaşma prinsipləri əsasında bir daha tamaşaya qoya bilərəm.

Başqa bir xatırlama. "Hökmdar və qızı", "Fərhad və Şirin" tamaşalarına baxandan sonra oradakı hakimiyyət uğrunda mübarizə problemlərini elə global tərzdə açıqladı ki, məhz həmin fikir-qənaətlər teatrın uzunmüddətli yaradıcılıq platformasının müəyyənləşməsi üçün kifayət idi.

Maraqlı cəhət bir də onda idi ki, Heydər Əliyev klassik əsərlərdə hansısa personajdan danışanda otuz, qırx, əlli il əvvəlki quruluşlarda həmin rol ifa edən aktyorların da oyunlarına toxunurdu. Yüksək estetik duyumla aktyor oyunlarını və rejissor quruluşlarını müqayisə edirdi. Hansısa tənqidi fikri elə həssaslıqla, elə ifadəli tərzdə deyirdi ki, adam heyran qalırdı.

Mədəniyyət quruculuğuna böyük əhəmiyyət verən alman filosofu Fridrix Engels olduqca dəqiq bir fakt söyləyib. Filosof yazır: "Mədəniyyət idarə olunmasa, arxasında külə dönmüş torpaqlar qalar". Təbii ki, söhbət təsisatlı mədəniyyətdən gedir. O da aydındır ki, burada mədəniyyət sahəsini onun özünəməxsus özlü qanunları çərçivəsində idarə etmək nəzərdə tutulur.

Azərbaycan mədəniyyətinin və incəsənətinin bugünkü uğurlarını düşüncərkən onların başlıca səbəblərini Heydər Əliyevin mədəniyyət quruculuğu missiyasının təcrübəsi kimi dəyərləndirmək olar. Obrazlı desəm, Heydər Əliyevin son on ildə yaratdığı, "əkdiyi" mədəniyyət faktlarının çoxunun barını dadırıq, bəzilərinin çiçək açdığını görürük, bəzilərinin artıq fidan olduğuna şahidik.

Ən əsası isə odur ki, Heydər Əliyevin əzəmətlə ucaldığı dövlətçiliyin, o cümlədən də milli mədəni quruculuğun tərəqqi sükani bu gün etibarlı və qüdrətli əllərdədir...

● **İlham RƏHİMLİ,**
sənətşünaslıq doktoru, professor